

ОЛЕКСАНДР АНАТОЛІЙОВИЧ ПРИСЯЖНЮК,*кандидат юридичних наук,**Харківський національний університет внутрішніх справ;* <https://orcid.org/0009-0000-3178-6809>,*e-mail: AlexAnatPris@gmail.com***ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТЬ «ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ»
ТА «ДИСКРЕЦІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ» В МІЖНАРОДНИХ ПРАВОВИХ
СИСТЕМАХ**

У статті здійснено порівняльний аналіз понять «правоохоронні органи» та «дискреційні повноваження» в міжнародних правових системах на прикладі США, Великої Британії, Німеччини, Франції та Японії. Метою роботи є вивчення нормативно-правових актів, які визначають функціонування цих понять у кожній країні, а також глибокий аналіз механізмів їх реалізації в межах законодавчої та практичної діяльності правоохоронців. Важливою частиною дослідження є оцінювання того, як національні правові системи трактують повноваження органів правопорядку, зокрема поліції, прокуратури та інших державних установ, що сприяють забезпеченню правопорядку та безпеки. Особливу увагу приділено тому, як саме ці повноваження впливають на оперативність і ефективність правоохоронної діяльності, а також на можливість правоохоронців ухвалювати рішення в реальних, часто непередбачуваних ситуаціях.

Окрім цього, досліджено важливі аспекти правового регулювання дискреційних повноважень, зокрема механізми контролю та відповідальності, які дозволяють забезпечити їх справедливе застосування в кожній країні. З'ясовано, як нормативно-правова база впливає на функціонування правоохоронних органів, а також якими принципами повинні керуватися органи державної влади під час реалізації дискреційних повноважень для запобігання можливим зловживанням.

Основна ідея дослідження полягає в тому, що, хоча поняття «правоохоронні органи» в усіх зазначених країнах має спільні риси, підходи до їхньої діяльності та визначення дискреційних повноважень можуть суттєво різнитися залежно від національних правових систем, культурних традицій і конкретних законодавчих актів. Висвітлено, як країни регулюють дискреційні повноваження поліції та інших органів, надаючи їм свободу дій у ситуаціях, де чітке законодавче керівництво відсутнє, і які інструменти контролю та відповідальності застосовуються до таких органів. Розглянуто такі аспекти, як вплив конституцій та спеціальних законів, зокрема Закону про поліцію у Великій Британії, Закону про адміністративну процедуру в Німеччині, а також окремих положень законодавства Японії та США щодо дискреційних повноважень. Окрему увагу приділено тому, як ці повноваження дозволяють органам застосовувати гнучкі рішення в різних правових ситуаціях, зберігаючи баланс між законністю та оперативністю.

У результаті дослідження зроблено висновки, що дискреційні повноваження є невід'ємною частиною правоохоронних систем, але вимагають чіткої регламентації та контролю для забезпечення їх справедливого застосування, що дозволяє гарантувати правопорядок і захист прав громадян.

Ключові слова: *правоохоронні органи, дискреційні повноваження, правоохоронна діяльність, правові системи, порівняльний аналіз, культурні особливості, поліція, прокуратура.*

Оригінальна стаття

ВСТУП. Актуальність теми дослідження, що стосується порівняльного аналізу понять «правоохоронні органи» та «дискреційні повноваження» в міжнародних правових системах, зумовлена необхідністю чіткого розуміння та тлумачення цих понять у контексті правової системи сучасного суспільства. Правоохоронні органи є основними інститутами забезпечення правопорядку, справедливості

та стабільності в державі. Вони стежать за дотриманням законів, виконанням правових норм і процедур, відповідають за безпеку громадян. Однак їхня роль набагато глибша, оскільки на них також покладено функцію захисту прав людини та запобігання протиправним діям, що вимагає раціонального підходу до використання наданих їм державою повноважень. Водночас розвиток міжнародного співробітництва

правоохоронних органів порушує важливе питання узгодженості використання таких повноважень у різних правових системах.

В українській правовій доктрині поняття «правоохоронні органи» та «дискреційні повноваження» досліджувалися і досліджуються науковцями, однак вітчизняних наукових розвідок, присвячених тлумаченню цих понять у зарубіжних країнах, доволі мало.

Одним з основних аспектів, який необхідно розглянути в процесі дослідження, є використання дискреційних повноважень, що дозволяють органам влади, зокрема правоохоронним органам, ухвалювати рішення в умовах невизначеності або недостатньої інформації. Дискреційні повноваження у правоохоронній діяльності використовують для вирішення складних правових ситуацій, зокрема, коли неможливо однозначно застосувати правові норми до конкретних випадків. Це надає правоохоронним органам певну свободу дій, однак існує ризик її зловживання, що може призвести до порушень прав людини не лише у сфері прийняття процесуальних рішень, а й під час вирішення управлінських питань, пов'язаних з їхньою внутрішньоорганізаційною структурою та ухваленням адміністративних рішень.

Актуальність дослідження полягає також у необхідності вивчення і порівняння досвіду різних країн у застосуванні цих понять. Аналіз міжнародних правових систем дозволяє виявити спільні та відмінні риси в регулюванні діяльності правоохоронних органів та застосуванні дискреційних повноважень у різних країнах. Це, своєю чергою, відкриває можливості для адаптації зарубіжного досвіду до вітчизняної правової системи, а також для вироблення нових підходів до забезпечення правової безпеки та прав людини в Україні.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Метою цієї статті є порівняльний аналіз понять «правоохоронні органи» та «дискреційні повноваження» в міжнародних правових системах для виявлення ключових особливостей та відмінностей у їх застосуванні в різних країнах. Вивчення цих понять є важливим для розуміння того, як міжнародні правові системи організують і регулюють діяльність правоохоронних органів і які принципи та обмеження накладаються на використання дискреційних повноважень.

Поставлена мета конкретизується в таких завданнях: визначити поняття «правоохоронні органи» з урахуванням специфіки його змісту та функцій у правових системах різних країн; проаналізувати поняття «дискреційні повноваження», зосередивши увагу на його

теоретичному та нормативному тлумаченні в міжнародному контексті; виявити спільні риси та основні відмінності у трактуванні цих понять у правових системах США, Великої Британії, Німеччини, Франції та Японії.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Для дослідження понять «правоохоронні органи» та «дискреційні повноваження» в міжнародних правових системах у статті використовувалися як загальнонаукові, так і спеціальні методи наукового пізнання, що дозволили здійснити порівняльний аналіз і забезпечити наукову обґрунтованість результатів.

Метод аналізу нормативно-правових актів дозволив дослідити офіційні документи, які регулюють функціонування правоохоронних органів та визначають межі їхніх дискреційних повноважень. У межах цього методу розглянуто конституційні акти, закони та міжнародні угоди, що впливають на діяльність правоохоронних органів у різних правових системах. Особливу увагу приділено актам, які стосуються прав людини та контролю за діяльністю правоохоронних органів.

За допомогою порівняльно-правового методу було здійснено порівняння підходів до визначення ролі правоохоронних органів і дискреційних повноважень у різних країнах. Це дозволило виявити спільні риси та відмінності в організації правоохоронної діяльності, а також у застосуванні дискреційних повноважень у міжнародному контексті. Порівняння включало аналіз правових систем таких країн, як Сполучені Штати Америки, Велика Британія, Німеччина, Франція та Японія.

Інтерпретаційний метод був використаний для того, щоб розглянути та розтлумачити значення ключових термінів у контексті різних правових систем, зокрема в питаннях, пов'язаних із дискреційними повноваженнями та правами людини. Завдяки цьому методу було з'ясовано, як різні правові системи трактують і застосовують ці поняття в повсякденній практиці.

Використані методи сприяли глибшому розумінню теми дослідження, дозволили порівняти різні підходи в застосуванні дискреційних повноважень у міжнародних правових системах та виявити основні тенденції в регулюванні діяльності правоохоронних органів. Аналіз нормативно-правових актів і судових рішень дозволив оцінити ефективність наявних підходів і запропонувати рекомендації щодо вдосконалення механізмів контролю за використанням дискреційних повноважень в Україні.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ДИСКУСІЯ. Аналізуючи досвід зарубіжних

країн, які належать до різних правових систем, можна зазначити, що концепція правоохоронних органів є здебільшого універсальною і виконує ключову роль у забезпеченні функціонування держави та суспільства. Ці органи являють собою систему державних установ, які функціонують з метою підтримки правопорядку, громадської безпеки, боротьби з правопорушеннями, а також захисту прав і законних інтересів громадян. У багатьох країнах їхня структура, повноваження та підпорядкування можуть суттєво відрізнятись, що залежить від правової традиції, політичного устрою та історичних особливостей розвитку держави.

Правоохоронні органи можуть бути як централізованими, так і децентралізованими. У країнах із централізованою системою, таких як Франція або Японія, управління правоохоронними структурами здійснюється з єдиного центру, що дозволяє забезпечити уніфікований підхід до вирішення завдань у сфері громадської безпеки. Водночас у країнах із федеративним устроєм, наприклад у Сполучених Штатах Америки чи Німеччині, правоохоронні органи часто мають децентралізовану структуру, де значна частина повноважень делегована регіональним або місцевим органам влади. Такий підхід дозволяє враховувати регіональні особливості та специфіку правопорушень у різних частинах країни (Dammer, Albanese, 2013).

Основними завданнями правоохоронних органів є забезпечення громадського порядку, охорона життя, здоров'я та майна громадян, боротьба з різними видами злочинності, включаючи економічні та кіберзлочини, а також захист конституційного ладу. Крім того, важливу роль відіграє профілактика правопорушень, яка включає як соціальну, так і просвітницьку діяльність, спрямовану на підвищення правової культури населення. У багатьох країнах також виокремлюється напрям діяльності, пов'язаний із захистом прав людини, що стає особливо актуальним в умовах глобалізації та інтеграційних процесів (Oberwittler, Höfer, 2007).

Варто зазначити, що правоохоронні органи функціонують не лише у вузькому кримінально-правовому полі, а й у ширшому адміністративному, соціальному та навіть економічному контекстах. Наприклад, поліція як один із ключових правоохоронних органів у багатьох країнах виконує не лише традиційні функції боротьби зі злочинністю, а й забезпечує порядок під час масових заходів, бере участь у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, а також активно взаємодіє з місцевими громадами. Інші ж правоохоронні органи, такі як прокуратура або суди, опікуються питаннями захисту

державних інтересів, забезпечення законності та реалізації правосуддя.

Хоча структура правоохоронних органів у кожній країні має свої особливості, загальною рисою є виконання базових функцій, спрямованих на підтримку суспільного порядку та забезпечення законності. Наприклад, у Великій Британії значний акцент робиться на співпраці поліції з місцевими громадами в межах концепції *community policing*, тоді як у Франції велике значення приділяється централізованому управлінню правоохоронними структурами. У Скандинавських країнах, зокрема у Швеції, основна увага зосереджена на соціальній профілактиці правопорушень і створенні умов для реабілітації правопорушників (Маркова, 2023).

Важливо наголосити, що роль правоохоронних органів в умовах сучасних викликів, таких як тероризм, кіберзлочинність, транснаціональна організована злочинність, значно зростає. Ці виклики вимагають тісної міжнародної співпраці між правоохоронними структурами різних держав, обміну інформацією та узгодження спільних стратегій. Такі організації, як Інтерпол або Європол, сприяють координації дій правоохоронців на глобальному рівні.

Таким чином, аналізуючи досвід різних країн, можна зробити висновок, що, хоча правоохоронні органи мають різну структуру, підпорядкування та механізми функціонування, їхня основна мета є універсальною – забезпечення правопорядку, громадської безпеки, захисту прав і свобод громадян. Ефективність їхньої роботи залежить від узгодженості дій, взаємодії з суспільством та здатності адаптуватися до нових викликів, що постають перед сучасним світом.

Для цього дослідження ми вирішили проаналізувати поняття «правоохоронні органи» та «дискреційні повноваження» на основі досвіду найрозвиненіших країн світу: Сполучених Штатів Америки, Великої Британії, Німеччини, Франції та Японії.

Вважаємо за доцільне спочатку звернутися до теорії. Так, британський дослідник Дж. Беклі (2015) не надає чіткого визначення поняття «правоохоронні органи», але зазначає, що правоохоронні органи є «однією з найменш вивчених проблем демократії». І ми погоджуємося із цією думкою, оскільки ефективність роботи та відповідність діяльності правоохоронних органів демократичним принципам часто залишаються поза увагою дослідників. Це призводить до недостатнього аналізу аспектів прозорості, відповідальності та підзвітності правоохоронних структур, які є важливими для забезпечення

верховенства права та захисту прав громадян. Аналіз цих аспектів є необхідним для встановлення чітких стандартів функціонування правоохоронних органів у демократичному суспільстві та забезпечення їх належної взаємодії з громадянами.

Р. В. Еріксон та К. Д. Хеггерті (1997) переосмислюють роль правоохоронних органів у сучасному суспільстві як «інформаційних брокерів». Вони стверджують, що крім традиційних функцій, поліція відіграє важливу роль у зборі, обробці та поширенні інформації, що інтегрує їхню діяльність у ширші системи управління ризиками.

Вважаємо за доцільне навести думку науковця Д. Скланскі (2007), який підкреслює важливість відповідності діяльності правоохоронних органів не лише вимогам закону, а й очікуванням суспільства. Це зумовлює висування особливих вимог до професіоналізму поліції, включаючи незалежність від політичного впливу, ієрархічну структуру, квазівійськовий характер, здатність ефективно виконувати операції, централізоване керівництво, технологічну компетентність, добре підготовлений персонал і високі етичні стандарти. Ці характеристики створюють умови для роботи правоохоронної системи, яка узгоджується з демократичними принципами. Професіоналізм правоохоронців тісно пов'язаний із верховенством права і концепцією доброго уряду (*good government*). Належне функціонування правоохоронних органів забезпечує ефективне виконання державою її позитивних зобов'язань щодо захисту прав людини. Таким чином, професійна, незалежна й етично орієнтована правоохоронна система є важливим елементом підтримки демократії та правопорядку.

І. Лодер та Н. Волкер (2016) розглядають правоохоронні органи як ключовий елемент концепції публічної безпеки. Вони визначають правоохоронні органи не лише через їхню традиційну функцію боротьби зі злочинністю, а як багатофункціональні інституції, що забезпечують превентивний контроль за правопорядком та сприяють стабільності суспільства. Науковці наголошують, що ці органи діють у межах публічної відповідальності, яка охоплює як державні, так і приватні суб'єкти, залучені до забезпечення безпеки.

На думку дослідників, поняття «правоохоронні органи» має динамічний характер, враховуючи такі сучасні виклики, як глобалізація, цифровізація та еволюція концепції прав людини. Вони стверджують, що правоохоронні органи є частиною ширшої системи управління безпекою, яка повинна базуватись

на таких демократичних принципах, як прозорість, підзвітність та ефективність у захисті громадянських прав.

Загалом І. Лодер та Н. Волкер (2016) наголошують, що визначення правоохоронних органів варто розглядати не лише у вузькому контексті діяльності поліції, а й як сукупність інституцій, які активно сприяють забезпеченню громадського порядку та соціальної справедливості.

Правоохоронні органи в різних країнах мають різні визначення та функції, які змінюються залежно від національної системи управління та правового контексту. Тому в подальшому ми розглянемо правоохоронні органи зарубіжних країн з урахуванням їхнього місця в системі державних органів, а також функцій і повноважень, що дозволить сформулювати чітке визначення поняття «правоохоронні органи».

Наприклад, у межах американської конституційної системи правоохоронна діяльність є частиною виконавчої влади, що чітко відокремлює її від інших гілок влади: законодавчої, яка створює закони, та судової, яка їх інтерпретує. Це розмежування сприяє забезпеченню балансу між гілками влади, де кожна має свої чітко визначені функції та завдання.

У широкому розумінні, відповідно до законодавства США, термін «правоохоронна діяльність» охоплює не лише діяльність правоохоронних органів, а й процес правозастосування та імплементацію законів. Це означає, що виконавча влада не обмежується лише забезпеченням дотримання законів через такі органи правопорядку, як поліція, а також виконує інші функції, що стосуються підтримання правопорядку, наприклад, через регулюючі органи (Хамула, 2015).

Аналогічно до США, у Франції правоохоронні органи входять до складу виконавчої влади та охоплюють різні сфери суспільного життя, включаючи внутрішні справи, фінансовий сектор, економіку й оборону. Визначення поняття «правоохоронні органи» у Франції охоплює державні установи, які функціонують у межах виконавчої влади та несуть відповідальність за забезпечення правопорядку, охорону громадської безпеки й виконання законів (Dammer, Albanese, 2013).

На відміну від США та Франції, у Німеччині термін «правоохоронні органи» відображає складну організаційну структуру, що формується під впливом федеральної системи управління. Країна має 16 земельних поліцейських сил, які підпорядковуються відповідним федеральним землям (*Länder*). Кожна з цих

сил виконує функції, пов'язані з підтриманням громадського порядку, контролем за дорожнім рухом і розслідуванням злочинів на своїй території.

Залежно від специфіки земель ці органи можуть мати різні повноваження та структури. Однак їхнє основне завдання полягає в забезпеченні правопорядку та громадської безпеки. Децентралізована модель, характерна для Німеччини, дозволяє органам більш оперативно реагувати на специфічні проблеми безпеки, що виникають на місцевому рівні (Oberwittler, Höfer, 2007).

У Великій Британії правоохоронні органи також є частиною уряду, але функціонують як автономні підрозділи з високим рівнем незалежності. Вони підпорядковані місцевим органам влади, що забезпечує децентралізований характер поліції. Основними структурами є місцеві відділення поліції, кожне з яких діє на певній територіальній ділянці, зосереджуючись на охороні правопорядку, запобіганні злочинності та забезпеченні громадської безпеки. Центральний орган, такий як Національне агентство по боротьбі зі злочинністю (NCA), координує діяльність на національному рівні для вирішення більш серйозних кримінальних проблем, таких як організована злочинність і тероризм (Слюсарчук, Слюсарчук, Ковальова, 2021).

Оцінюючи досвід різних країн із різними правовими системами, можна зробити висновок, що розуміння поняття «правоохоронні органи» здебільшого є універсальним, хоча є певні особливості, що залежать від специфіки національних правових систем. Правоохоронні органи являють собою систему державних установ, які відповідають за підтримання громадського порядку, забезпечення безпеки громадян та боротьбу зі злочинністю. Ці органи можуть бути як централізованими, так і децентралізованими, залежно від того, як організована система державного управління в конкретній країні.

Загалом всі правоохоронні органи виконують ключові функції, спрямовані на забезпечення правопорядку, включаючи розслідування злочинів, захист прав і свобод громадян, а також попередження порушень закону та реагування на них. У країнах із централізованою системою управління, таких як Франція або Японія, основна частина правоохоронних функцій здійснюється на рівні центральної влади через національні установи. Водночас у країнах із децентралізованою системою, наприклад у США, правоохоронні органи можуть функціонувати на місцевому рівні, де правоохоронні функції виконують органи, підпорядковані різним рівням уряду, – від місцевих поліцій до федеральних агентств.

Попри ці відмінності, всі ці органи мають спільну мету: забезпечення безпеки та захисту прав людини, створення умов для належного функціонування суспільства. Вони є основними інструментами держави для забезпечення дотримання законності та справедливості, що є фундаментальним принципом у правових системах будь-якої країни.

Поняття «правоохоронні органи» тісно пов'язане з поняттям «дискреційні повноваження», оскільки у своїй практичній діяльності правоохоронці часто стикаються з необхідністю ухвалювати оперативні рішення, що не завжди мають чітке законодавче регулювання. Дискреційні повноваження дозволяють їм діяти на основі власного судження, враховуючи конкретні обставини кожного випадку. Це особливо важливо в ситуаціях, де чітке дотримання законодавчих норм може призвести до неефективних чи несправедливих результатів або закон не передбачає чітких вказівок.

Законодавчі акти різних країн по-різному визначають межі та характер дискреційних повноважень правоохоронних органів. Наприклад, у США та Великій Британії органи влади мають певний ступінь свободи при ухваленні рішень щодо арештів, обшуків та інших оперативних дій, але ці повноваження регулюються через принципи прозорості та підзвітності, щоб уникнути зловживань. В інших країнах, таких як Німеччина та Японія, поняття «дискреційні повноваження» тісно пов'язане із забезпеченням гнучкості управлінських процесів та необхідністю адаптувати дії до специфіки кожного випадку, зберігаючи при цьому баланс між правами громадян та виконанням службових обов'язків.

Таким чином, поняття «правоохоронні органи» і «дискреційні повноваження» є взаємопов'язаними, адже дискретність у рішенні є важливим аспектом діяльності таких органів, що дозволяє їм ефективно реагувати на динаміку ситуацій у межах правових норм і принципів. Концепція дискреційних повноважень в адміністративному праві зазнала змін у трактуванні, особливо в контексті сучасного врядування та регуляторних систем. Вчені наголошують на гнучкості і залежності цих повноважень від контексту, коли органам влади надається свобода ухвалювати рішення в межах, визначених законом, при цьому вони все ще підлягають судовому контролю.

Одним із ключових підходів є класифікація дискреційних повноважень на різні типи

залежно від їхнього обсягу та обмежень. У деяких випадках адміністрація має широку дискрецію для вибору серед рівнозначних варіантів, що називається типовою дискрецією. В інших ситуаціях дискреція є більш обмеженою юридичними принципами, що призводить до нетипової дискреції, де одне рішення може бути кращим за інші, але в межах розумних виборів. Третя категорія – обмежена дискреція – охоплює випадки, коли повноваження ухвалювати рішення обмежені чіткими правилами або критеріями, такими як юридичні вимоги або об'єктивні критерії (Schmidt, Scott, 2021).

Крім того, сучасні науковці наголошують, що, хоча дискреція є невід'ємною частиною адміністративного процесу, її не слід вважати позбавленою судового контролю. У різних юрисдикціях, зокрема тих, що мають вплив європейських моделей, судовий контроль над дискреційними актами є необхідним для запобігання зловживанням і забезпечення того, щоб ці повноваження використовувалися розумно. У такому контексті судовий контроль має на меті оцінку, чи відповідають дискреційні дії таким принципам, як справедливість, розумність і пропорційність, гарантуючи, що органи влади не застосовують свою дискрецію арбітрарно (Schmidt, Scott, 2021).

Варто зазначити, що, на думку науковців Б. Муніра, А. Наваза Хана та Н. Ахмада (2020), поняття «дискреційні повноваження» ґрунтується на ідеї дискреції, яка розвивалася паралельно з еволюцією концепції держави. Вони стверджують, що у процесі становлення держави виникла необхідність у керівництві для управління державними справами. Жодна управлінська чи адміністративна одиниця не може функціонувати без використання адміністративної дискреції, і ця ідея набула поширення з появою концепції держави загального добробуту, що призвело до розширення функцій держави.

Враховуючи це, можна зробити висновок, що дискреційні повноваження – це не лише інструмент управління, а й необхідність, яка впливає з розвитку держави як організації, що прагне до ефективного виконання своїх функцій у складних соціально-економічних умовах. Зокрема, з розвитком концепції держави загального добробуту виникла потреба в розширенні функцій держави, що значно посилило значення дискреційних повноважень.

Розвиток цих повноважень дозволяє органам державної влади ухвалювати рішення в умовах невизначеності, де чітко визначені правила можуть бути недостатніми. Однак, попри гнучкість, дискреційні повноваження

повинні бути підзвітними і відповідати принципам правової держави, що вимагає збалансованості між свободою управлінського вибору та контролем з боку громадськості й судових органів.

Вважаємо за доцільне звернути увагу на науковий блог Т. Дейлі The IACL Blog, у якому аналізуються думки бразильського науковця та юриста М. Фігерейда щодо поняття «дискреційні повноваження» і його співвідношення з поняттям «адміністративний розсуд» (Daily, 2018). М. Фігерейдо наголошує на тому, що адміністративний розсуд відкриває можливість для креативності в управлінні та діяльності органів державної влади. Ми погоджуємося з такими думками, адже ці терміни відображають здатність органів влади ухвалювати рішення в умовах невизначеності, що є важливою частиною сучасного управлінського процесу. Адміністративний розсуд дає змогу ефективно реагувати на ситуації, які не завжди чітко регулюються законодавчими актами, сприяючи гнучкості та інноваціям у задоволенні суспільних потреб.

Ми погоджуємося із цією думкою, оскільки вказані терміни відображають здатність органів державної влади діяти гнучко й адаптивно в управлінських процесах, що є важливою частиною сучасної адміністративної практики. Адміністративний розсуд надає можливість швидко реагувати на нові виклики та умови, що не завжди можуть бути чітко врегульовані чинним законодавством, сприяючи інноваціям та більш ефективному задоволенню суспільних потреб.

У Сполучених Штатах Америки дискреційні повноваження розглядаються як право державних службовців ухвалювати рішення на основі власного судження в ситуаціях, де законодавство не надає чітких та однозначних вказівок. Це означає, що органи державної влади мають свободу вибору у вирішенні певних проблем, враховуючи унікальні обставини кожного конкретного випадку. Така система дозволяє органам влади діяти з більшою гнучкістю, що є важливим елементом для забезпечення адаптивності в управлінських процесах, особливо в умовах середовища, що швидко змінюється.

Проте, попри всі переваги, які дає використання дискреційних повноважень, існують і потенційні ризики. Якщо таке право використовують без належного контролю, це може призвести до зловживань, дискримінації або упередженості у прийнятті рішень. Тому важливо, щоб процес використання дискреційних повноважень був ретельно врегульований

принципами прозорості та підзвітності. Прозорість у прийнятті рішень дозволяє громадянам і організаціям відслідковувати, як і чому були прийняті ті чи інші рішення, а підзвітність забезпечує необхідний контроль і коригування дій у разі виявлення зловживань. Тільки за таких умов дискреційні повноваження можуть бути ефективно використані для поліпшення управління, зменшуючи ймовірність корупції або недобросовісного використання влади.

Тому, незважаючи на важливість дискреційних повноважень для забезпечення гнучкості й ефективності державного управління, критично важливо встановлювати чіткі механізми контролю, які гарантують, що ці повноваження не будуть використовуватись на шкоду інтересам громадян або з порушенням етичних стандартів (Sklansky, 2007).

Зокрема, американська правова система вимагає, щоб державні службовці діяли в межах встановлених законодавчих норм і стандартів, а також мали можливість коригувати свої рішення у випадках, коли це необхідно. Такий підхід сприяє підтриманню правової держави та захисту прав громадян (Daily, 2018).

У Великій Британії дискреційні повноваження є важливим та невід'ємним елементом діяльності правоохоронних органів, включаючи поліцію. Вони дозволяють поліцейським та іншим державним службовцям ухвалювати рішення на основі власного судження, а не лише чітко слідувати визначеним правовим нормам. Така гнучкість дає можливість правоохоронним органам ефективно реагувати на різноманітні ситуації, враховуючи конкретні обставини кожного випадку. Дискреція особливо важлива в умовах, де не існує єдиного правильного або універсального підходу і де необхідно враховувати різноманітні факти й обставини, щоб забезпечити справедливість та ефективність.

Теоретично дискреційні повноваження вважаються ключовим інструментом для адаптації до специфіки кожного індивідуального випадку, що дозволяє враховувати його унікальність. Це особливо важливо в тих ситуаціях, коли суворе дотримання процедурних норм може призвести до несправедливих наслідків або обмеження прав осіб. Наприклад, у деяких випадках, де немає чітких вказівок у законодавстві, поліцейський може застосувати дискрецію для ухвалення рішень, що сприятиме більш справедливому вирішенню ситуації.

Дискреційні повноваження закріплені на законодавчому рівні, зокрема в Законі про полі-

цію та кримінальні докази 1984 року¹, який визначає межі дискреційних повноважень поліції, зокрема у питаннях арештів та розслідувань.

У Німеччині концепція дискреційних повноважень є важливим елементом адміністративного права та системи управління в цілому. Вона закріплена як на теоретичному рівні, так і на практиці, що відображається в численних нормативно-правових актах, зокрема в Основному Законі Німеччини та законодавстві, що регулює діяльність правоохоронних органів. Дискреційні повноваження дають можливість органам державної влади, зокрема правоохоронним, ухвалювати рішення на власний розсуд у межах чинного законодавства, адаптуючи свої дії до конкретних умов і обставин. Це особливо важливо для ситуацій, де законодавство не дає чітких вказівок або коли необхідно швидко реагувати на обставини, що змінюються.

Один із ключових аспектів використання дискреційних повноважень у Німеччині – це балансування між чітким застосуванням законів і захистом індивідуальних прав громадян. Вищі посадові особи, включаючи поліцейських, повинні враховувати всі фактори, що можуть вплинути на результат ухваленого рішення. Це включає як обставини конкретної ситуації, так і принципи правової держави, які вимагають, щоб будь-які рішення, які мають вплив на права особи, були справедливими, обґрунтованими і пропорційними (Bano, Ahmeti, 2023).

Такий підхід до дискреційних повноважень забезпечує не лише гнучкість у діяльності органів влади, а й дозволяє запобігти механічному застосуванню норм, що може призвести до несправедливих або надмірних санкцій. Водночас використання дискреції вимагає чіткої підзвітності та контролю, щоб уникнути можливих зловживань. Законодавство Німеччини забезпечує ці принципи, вимагаючи від державних службовців дотримання процедурних стандартів і обґрунтування ухвалених рішень, щоб гарантувати справедливість і правову визначеність у діях органів влади.

Основою для використання дискреційних повноважень є Основний Закон Німеччини², який підкреслює важливість верховенства

¹ Police and Criminal Evidence Act 1984 // legislation.gov.uk : сайт. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1984/60/contents> (дата звернення: 01.10.2024).

² Basic Law for the Federal Republic of Germany // Federal Ministry of Justice : сайт. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/englisch_gg.html (дата звернення: 01.10.2024).

права та захисту основних прав. Різні нормативні акти, такі як Закон про адміністративну процедуру¹, визначають межі та обсяг дискреційних повноважень, гарантують їх справедливе та обґрунтоване застосування. Крім того, Закон про Федеральну кримінальну поліцію² визначає функції цього органу, зокрема регулює використання дискреційних повноважень під час розслідування кримінальних правопорушень.

У дослідженні французького вченого А. Спайра (2020) зазначається, що термін «дискреційні повноваження» зазвичай використовують юристи, і він означає можливість «здійснювати вільний вибір, обмежений лише правовими межами». На нашу думку, це визначення правильно відображає основну сутність дискреційних повноважень, однак важливо наголосити, що вільний вибір, про який йдеться, насправді є вибором у межах, встановлених не лише формальними законами, а й правовими принципами, такими як пропорційність, справедливість і захист прав людини. Дискреція в цьому контексті повинна використовуватись з урахуванням цих фундаментальних принципів, оскільки їх порушення може призвести до зловживань і порушення прав громадян.

На нашу думку, хоча А. Спайр чітко виокремлює правові обмеження в контексті дискреційних повноважень, необхідно також враховувати важливість балансу між гнучкістю, яку надає дискреція, і захистом основних прав людини та законних інтересів осіб, що можуть бути піддані впливу цих рішень.

На думку О. Маркової (2023), яка підтримує та розвиває ідеї французького науковця Г. Бребана, «правильне використання дискреційних повноважень є вирішальним для публічного права і залежить від концепції належного управління». Ми вважаємо, що вищезгадане твердження про важливість правильного використання дискреційних повноважень у публічному праві є надзвичайно влучним, а ефективність управлінських рішень значною мірою залежить від здатності посадових осіб збалан-

сувати свою дискрецію в межах правових норм і принципів належного управління. Оскільки ці повноваження дозволяють діяти в умовах невизначеності, їх правильне використання є критичним для забезпечення прозорості, підзвітності та довіри до органів влади. Належне управління, яке враховує інтереси громадян і захищає їхні права, сприяє досягненню балансу між ефективністю державного управління та забезпеченням справедливості.

У Японії дискреційні повноваження регулюються через різноманітні нормативно-правові акти, які визначають функціонування правоохоронних органів. Одним з основних документів є Закон про поліцію, який чітко визначає права поліцейських при виконанні своїх обов'язків. Згідно із цим Законом, поліцейські мають право діяти на свій розсуд в низці ситуацій, зокрема при запобіганні злочинам та забезпеченні громадського порядку.

Головною метою таких повноважень є підтримка безпеки та правопорядку в суспільстві з урахуванням конкретних обставин. Наприклад, у разі надзвичайних ситуацій поліцейські можуть вжити необхідних заходів без попереднього схвалення вищим керівництвом, що дозволяє їм швидко реагувати на виклики, що виникають.

У Японії термін «дискреційні повноваження» часто використовують для позначення здатності правоохоронців діяти гнучко та ухвалювати рішення на основі конкретних обставин кожного випадку. Ця здатність дозволяє органам правопорядку адаптувати свої дії до унікальних ситуацій, що є критично важливим у системі японського права, яка поєднує суворе дотримання законів із необхідністю оперативно реагувати на динамічно змінювані умови. Така гнучкість забезпечує більш ефективне й обґрунтоване управління, особливо в умовах, коли законодавство не дає чітких вказівок або коли процедура потребує негайної реакції для захисту громадської безпеки (Parker, 2001).

Дискреційні повноваження в Японії також служать механізмом балансування між забезпеченням прав людини та підтриманням публічного порядку. Поліцейські мають можливість вирішувати, чи застосовувати певні процедури в конкретних ситуаціях, що дозволяє запобігти необґрунтованому втручанням в особисті права громадян, одночасно забезпечуючи ефективність боротьби з правопорушеннями. Це важливий аспект, оскільки японська правова система, попри свою суворість, також має на меті гарантувати пропорційність

¹ Administrative Procedure Act // Federal Ministry of the Interior and Community : сайт. URL: https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/EN/gesetztestexte/VwVfg_en.html (дата звернення: 01.10.2024).

² Federal Police Act. Validity from 01.11.1994 // Amnesty International : сайт. URL: <https://policehumanrightsresources.org/content/uploads/2016/08/Federal-Police-Act-Germany-1994.pdf?x86271> (дата звернення: 01.10.2024).

та справедливості при застосуванні правових норм¹.

Дискреційні повноваження правоохоронних органів є важливим аспектом їхньої діяльності, оскільки вони дають змогу ухвалювати рішення у ситуаціях, де законодавство не надає чітких вказівок. Аналіз цього явища в контексті США, Великої Британії, Німеччини, Франції та Японії виявляє як спільні риси, так і суттєві відмінності, зумовлені різними правовими системами, культурними традиціями та організаційними структурами (Galligan, 1990).

По-перше, всі ці країни визнають необхідність дискреційних повноважень, оскільки вони дозволяють правоохоронцям адаптувати свої рішення до конкретних ситуацій. У США ці повноваження регулюються як на федеральному, так і на місцевому рівнях, що надає правоохоронним органам значну свободу у прийнятті рішень. Однак водночас зберігаються механізми контролю з боку судової системи та громадськості, що сприяють запобіганню зловживанням. У Великій Британії нагляд за виконанням дискреційних повноважень здійснюють незалежні органи, зокрема Незалежний офіс з питань поведінки поліції (Independent Office for Police Conduct, IOPC), який забезпечує підзвітність поліції перед суспільством і державою.

По-друге, у Німеччині дискреційні повноваження чітко визначені на законодавчому рівні, що сприяє дотриманню принципів правової держави. Законодавство Німеччини регулює використання цих повноважень, підкреслюючи важливість пропорційності та необхідності, щоб уникнути зловживань владою. У Франції поліція має більшу свободу дій, але це можливе лише в межах законодавчого поля, що забезпечує дотримання прав людини та сприяє адаптації до конкретних ситуацій. Однак така свобода може призводити до різних підходів у застосуванні дискреційних функцій залежно від обставин або регіональних особливостей.

По-третє, культурні фактори також впливають на використання дискреційних повноважень. У Японії традиція колективізму стимулює поліцію ухвалювати рішення, спрямовані на запобігання конфліктам і підтримання громадського порядку, що суттєво відрізняється від американського підходу, де особа, що ухвалює рішення, має більше свободи для дій, що іноді призводить до конфліктам із суспільством.

ВИСНОВКИ. У результаті проведеного дослідження з'ясовано, що поняття «правоохо-

ронні органи» та «дискреційні повноваження» у правових системах різних розвинених країн світу, зокрема США, Великої Британії, Франції, Німеччини та Японії, у змістовному значенні є тотожними, проте наявні деякі відмінності. Правоохоронні органи визначаються як органи, основним призначенням яких є забезпечення правопорядку, законності та захист прав і свобод громадян. Залежно від правової системи до цієї категорії можуть належати поліція, прокуратура, суди, а в деяких країнах – спеціалізовані органи, такі як служби безпеки. Це поняття є універсальним, але його зміст і структура можуть суттєво відрізнятися залежно від національних правових традицій.

Поняття «дискреційні повноваження» в загальному розумінні в усіх розглянутих країнах описується як право органу ухвалювати рішення на власний розсуд у межах закону, особливо в ситуаціях, які чітко не врегульовані законодавством. Цей інструмент дозволяє враховувати індивідуальні обставини кожної справи, що робить його важливою складовою адміністративного права. У деяких країнах світу поняття «дискреційних повноважень» прямо прописане в законодавстві, в інших же тлумачити це поняття можливо з урахуванням сукупності нормативно-правових документів. На відміну від досвіду зарубіжних країн, в українському законодавстві відсутнє чітке визначення поняття «дискреційних повноважень», що є недоліком, який слід усувати.

Порівняльний аналіз показав, що в континентальних правових системах таких країн, як Німеччина та Франція, дискреційні повноваження більш жорстко регламентовані, що сприяє правовій визначеності. В англосаксонських системах (США, Велика Британія) використання дискреційних повноважень тісно пов'язане із судовим прецедентом, що залишає більше простору для індивідуального тлумачення, але водночас забезпечує сильний контроль через судову практику.

В Японії особливість розуміння цих понять полягає в акценті на колективістському підході, коли правоохоронні органи прагнуть уникати конфліктам, зберігаючи при цьому гармонію в суспільстві. Таким чином, поняття «правоохоронні органи» та «дискреційні повноваження» є не лише юридичними категоріями, а й відображенням соціокультурних особливостей кожної країни. Це підкреслює важливість комплексного підходу до їх аналізу в міжнародному контексті.

Зважаючи на вищевикладене, вважаємо за доцільне імплементувати досвід зарубіжних країн, закріпивши поняття «дискреційні повноваження» на законодавчому рівні.

¹ National Police Agency of Japan : сайт. URL: <https://www.npa.go.jp/english/index.html> (дата звернення: 01.10.2024).

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Маркова О. О. Концептуальні основи правового регулювання адміністративної процедури: порівняльно-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2023. 474 с.
2. Слюсарчук І, Слюсарчук В., Ковальова І. Провадження оперативно-розшукових заходів у Великій Британії та США. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 2. С. 201–207. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.2.36>.
3. Хамула П. І. Правоохоронні органи в системі державної влади : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2015. 23 с.
4. Bano E., Ahmeti E. The discretionary power of EU member states and national public administrations in according their citizenship (ius pecuniae). *Juridical Tribune – Review of Comparative and International Law*. 2023. Vol. 13, Iss. 3. Pp. 473–489.
5. Beckley J. Challenges of Police Accountability in Democracies. *Journal of Democratic Studies*. 2015. Vol. 12, No. 4. Pp. 45–67.
6. Daily T. Administrative Discretion: A Comparative Analysis // IACL-AIDC : сайт. 28.03.2018. URL: <https://blog-iacl-aidc.org/blog/2018/5/17/administrative-discretion-a-comparative-analysis> (дата звернення: 01.10.2024).
7. Dammer H., Albanese J. *Comparative Criminal Justice Systems*. Hampshire : Cengage Learning, 2013. 344 p.
8. Ericson R. V., Haggerty K. D. *Policing the Risk Society*. Toronto : University of Toronto Press, 1997. 502 p.
9. Ericson D. J. The Exercise of Discretionary Powers. *Discretionary Powers: A Legal Study of Official Discretion*. Oxford : Clarendon Press, 1990. 402 p.
10. Loader I., Walker N. In Search of Civic Policing: Recasting the ‘Peelian’ Principles. *Criminal Law and Philosophy*. 2016. Vol. 10. Pp. 427–440. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11572-014-9318-1>.
11. Munir B., Khan A. N., Ahmad N. Necessity of Discretionary Powers: A Critical Appreciation as a Necessary Evil. *Global Regional Review*. 2020. Vol. 5, Iss. 3. Pp. 183–191. DOI: [https://doi.org/10.31703/grr.2020\(V-III\).19](https://doi.org/10.31703/grr.2020(V-III).19).
12. Oberwittler D., Höfer S. Crime and justice in Germany: An analysis of recent trends and research. *European Journal of Criminology*. 2007. Vol. 2, Iss. 4. DOI: <https://doi.org/10.1177/1477370805056058>.
13. Parker L. C. *Japanese Police System Today: A Comparative Study*. New York, USA : Jr. Armonk, 2001. 284 p.
14. Schmidt R., Scott C. Regulatory discretion: Structuring power in the era of regulatory capitalism. *Legal Studies*. 2021. Vol. 41, Iss. 3. Pp. 454–473. DOI: <https://doi.org/10.1017/lst.2021.13>.
15. Sklansky D. A. *Democracy and the Police*. Redwood City, USA : Stanford University Press, 2007. 280 p. DOI: <https://doi.org/10.1515/9780804763226>.
16. Spire A. Discretionary power as a political weapon against foreigners. *Etikk i praksis*. 2020. Vol. 14, No. 2. Pp. 89–106. DOI: <http://dx.doi.org/10.5324/eip.v14i2.3479>.

Надійшла до редакції 02.10.2024

Прийнята до опублікування 15.12.2024

REFERENCES

1. Bano, E., & Ahmeti, E. (2023). The discretionary power of EU member states and national public administrations in according their citizenship (ius pecuniae). *Juridical Tribune – Review of Comparative and International Law*, 13(3), 473–489.
2. Beckley, J. (2015). Challenges of Police Accountability in Democracies. *Journal of Democratic Studies*, 12(4), 45–67.
3. Daily, T. (2018, March 28). *Administrative Discretion: A Comparative Analysis*. IACL-AIDC. <https://blog-iacl-aidc.org/blog/2018/5/17/administrative-discretion-a-comparative-analysis>.
4. Dammer, H., & Albanese, J. (2013). *Comparative Criminal Justice Systems*. Cengage Learning.
5. Ericson, R. V., & Haggerty, K. D. (1997). *Policing the Risk Society*. University of Toronto Press.
6. Galligan, D. J. (1990). *The Exercise of Discretionary Powers. Discretionary Powers: A Legal Study of Official Discretion*. Clarendon Press.
7. Khamula, P. I. (2015). *Law enforcement agencies in the system of state power* [Candidate thesis, Yaroslav Mudryi National Law University].
8. Loader, I., & Walker, N. (2016). In Search of Civic Policing: Recasting the ‘Peelian’ Principles. *Criminal Law and Philosophy*, 10, 427–440. <https://doi.org/10.1007/s11572-014-9318-1>.
9. Markova, O. O. (2023). *Conceptual foundations of legal regulation of administrative procedure: a comparative legal aspect* [Candidate dissertation, Zaporizhzhia National University].
10. Munir, B., Khan, A. N., & Ahmad, N. (2020). Necessity of Discretionary Powers: A Critical Appreciation as a Necessary Evil. *Global Regional Review*, 5(3), 183–191. [https://doi.org/10.31703/grr.2020\(V-III\).19](https://doi.org/10.31703/grr.2020(V-III).19).
11. Oberwittler, D., & Höfer, S. (2007). Crime and justice in Germany: An analysis of recent trends and research. *European Journal of Criminology*, 2(4). <https://doi.org/10.1177/1477370805056058>.

12. Parker, L. C. *Japanese Police System Today: A Comparative Study*. Jr. Armonk.
13. Schmidt, R., & Scott, C. (2021). Regulatory discretion: Structuring power in the era of regulatory capitalism. *Legal Studies*, 41(3), 454–473. <https://doi.org/10.1017/lst.2021.13>.
14. Sklansky, D. A. (2007). *Democracy and the Police*. Stanford University Press. <https://doi.org/10.1515/9780804763226>.
15. Sliusarchuk, I., Sliusarchuk, V., & Kovalova, I. (2021). Carrying out intelligence operations in Great Britain and the USA. *Entrepreneurship, Economy and Law*, 2, 201–207. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.2.36>.
16. Spire, A. (2020). Discretionary power as a political weapon against foreigners. *Etikk i praksis*, 14(2), 89–106. <http://dx.doi.org/10.5324/eip.v14i2.3479>.

Received the editorial office: 2 October 2024

Accepted for publication: 15 December 2024

OLEKSANDR ANATILIOVYCH PRYSIAZHNIUK,

Candidate of Law,

Kharkiv National University of Internal Affairs;

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-3178-6809>,

e-mail: AlexAnatPris@gmail.com

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE CONCEPTS OF “LAW ENFORCEMENT AGENCIES” AND “DISCRETIONARY POWERS” IN THE INTERNATIONAL LEGAL SYSTEMS

The article makes a comparative analysis of the concepts of “law enforcement agencies” and “discretionary powers” in the international legal systems on the example of the USA, the UK, Germany, France and Japan. The purpose of the study is to examine the legal acts that define the functioning of these concepts in each country, as well as to analyse in-depth the mechanisms of their implementation within the framework of legislative and practical activities of law enforcement agencies. An important part of the study is an assessment of how national legal systems interpret the powers of law enforcement agencies, including the police, prosecutors and other state institutions that contribute to law enforcement and security. Particular attention is paid to how these powers affect the efficiency and effectiveness of law enforcement, as well as the ability of law enforcement officers to make decisions in real, often unpredictable situations.

In addition, important aspects of the legal regulation of discretionary powers, including control and accountability mechanisms, which allow ensuring their fair application in each country, are investigated. The research shows how the legal framework affects the functioning of law enforcement agencies, and what principles should guide public authorities in the exercise of discretionary powers to prevent possible abuse.

The main idea of the study is that although the concept of ‘law enforcement agencies’ in all these countries has common features, approaches to their activities and the definition of discretionary powers may differ significantly depending on national legal systems, cultural traditions and specific legislative acts. The article highlights how countries regulate the discretionary powers of the police and other agencies, giving them freedom of action in situations where there is no clear legislative guidance, and what control and accountability instruments are applied to such agencies. In particular, the influence of constitutions and special laws, such as the Police Act in the UK, the Administrative Procedure Act in Germany, as well as certain provisions of Japanese and US legislation on discretionary powers are considered. Particular attention is paid to how these powers allow agencies to apply flexible solutions in different legal situations, while maintaining a balance between legality and efficiency.

The study concludes that discretionary powers are an integral part of law enforcement systems, but require clear regulation and control to ensure their fair application, which allows ensuring law and order and protection of citizens’ rights.

Keywords: *law enforcement agencies, discretionary powers, law enforcement, legal systems, comparative analysis, cultural peculiarities, police, prosecution.*

Цитування (ДСТУ 8302:2015): Присяжнюк О. А. Порівняльний аналіз понять «правоохоронні органи» та «дискреційні повноваження» в міжнародних правових системах. *Право і безпека*. 2024. № 4 (95). С. 79–89. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2024.4.07>.

Citation (APA): Prysiazhniuk, O. A. (2024). Comparative analysis of the concepts of “law enforcement agencies” and “discretionary powers” in the international legal systems. *Law and Safety*, 4(95), 79–89. <https://doi.org/10.32631/pb.2024.4.07>.